

Kohtulahendite kogumik

EUROOPA KOHTU OTSUS (suurkoda)

10. september 2019*

Apellatsioonkaebus – Ühine välis- ja julgeolekupoliitika – Iraani Islamivabariigi suhtes võetud piiravad meetmed – Sellise kahju hüvitamine apellandile, mis väidetavalt tekkis tema nime kandmise tõttu nende isikute ja üksuste loetellu, kelle suhtes kohaldatakse rahaliste vahendite ja majandusressursside külmutamist – Kahju hüvitamise nõue – Euroopa Liidu lepinguvälise vastutuse tekkeks vajalikud tingimused – Mõiste „liidu õigusnormi piisavalt selge rikkumine“ – Hindamine – Mõiste „omandis või kontrolli all olev äriühing“ – Põhjendamiskohustus

Kohtuasjas C-123/18 P,

mille ese on Euroopa Liidu Kohtu põhikirja artikli 56 alusel 13. veebruaril 2018 esitatud apellatsioonkaebus,

HTTS Hanseatic Trade Trust & Shipping GmbH, asukoht Hamburg (Saksamaa), esindaja: *Rechtsanwalt* M. Schlingmann,

apellant,

teised menetlusosalised:

Euroopa Liidu Nõukogu, esindajad: J.-P. Hix ja M. Bishop,

kostja esimeses kohtuastmes,

Euroopa Komisjon, esindajad: R. Tricot, M. Kellerbauer ja C. Zadra, hiljem R. Tricot, C. Hödlmayr ja C. Zadra,

menetlusse astuja esimeses kohtuastmes,

EUROOPA KOHUS (suurkoda),

koosseisus: president K. Lenaerts, asepresident R. Silva de Lapuerta, kodade presidendid J.-C. Bonichot, A. Prechal ja M. Vilaras, kohtunikud A. Rosas (ettekandja), E. Juhász, M. Ilešič, J. Malenovský, L. Bay Larsen, C. G. Fernlund, P. G. Xuereb ja N. J. Piçarra,

kohtujurist: G. Pitruzzella,

kohtusekretär: ametnik K. Malacek,

arvestades kirjalikku menetlust ja 26. novembri 2018. aasta kohtuistungil esitatut,

olles 5. märtsi 2019. aasta kohtuistungil ära kuulunud kohtujuristi ettepaneku,

* Kohtumenetluse keel: saksa.

on teinud järgmise

otsuse

- 1 HTTS Hanseatic Trade Trust & Shipping GmbH (edaspidi „HTTS“) palub oma apellatsioonkaebuses tühistada Euroopa Liidu Üldkohtu 13. detsembri 2017. aasta otsus HTTS vs. nõukogu (T-692/15, edaspidi „vaidlustatud kohtuotsus“, EU:T:2017:890), millega Üldkohus jättis rahuldamata tema hagi nõudes hüvitada kahju, mis talle väidetavalt tekkis esiteks seetõttu, et tema nimi kanti nõukogu 26. juuli 2010. aasta rakendusmäärusega (EL) nr 668/2010, millega rakendatakse määruse (EÜ) nr 423/2007 (mis käsitleb Iraani vastu suunatud piiravaid meetmeid) artikli 7 lõiget 2 (ELT 2010, L 195, lk 25), nõukogu 19. aprilli 2007. aasta määruse (EÜ) nr 423/2007, mis käsitleb Iraani vastu suunatud piiravaid meetmeid (ELT 2007, L 103, lk 1), V lissasse, ning teiseks seetõttu, et tema nimi kanti nõukogu 25. oktoobri 2010. aasta määrusega (EL) nr 961/2010, milles käsitletakse Iraani vastu suunatud piiravaid meetmeid ja millega tunnistatakse kehtetuks määrus nr 423/2007 (ELT 2010, L 281, lk 1), määruse nr 961/2010 VIII lissasse.

Õiguslik raamistik

- 2 Määruse nr 961/2010 IV peatükis „Rahaliste vahendite ja majandusressursside külmutamine“ paikneva artikli 16 lõige 2 sätestab:

„Külmutatakse kõik rahalised vahendid ja majandusressursid, mis kuuluvad VIII lisis loetletud isikutele, üksustele ja asutustele või mis on nende valduses või kontrolli all. VIII lissasse on kantud VII lisis loetlemata juriidilised ja füüsilised isikud, üksused ja asutused, kelle puhul on vastavalt [nõukogu 26. juuli 2010. aasta otsuse 2010/413/ÜVJP, mis käsitleb Iraani vastu suunatud piiravaid meetmeid ning millega tunnistatakse kehtetuks ühine seisukoht 2007/140/ÜVJP (ELT 2010, L 195, lk 39)] artikli 20 lõike 1 punktide b kindlaks tehtud, et nad:

- a) osalevad Iraani tuumarelva leviku tõkestamise seisukohast ohtlikus tuumaenergiaalases tegevuses või Iraani tuumarelva kandesüsteemide väljatöötamises, on sellega otseselt seotud või toetavad seda, sealhulgas keelatud kaupade ja tehnoloogia hankimises osalemise kaudu, või kuuluvad sellisele isikule, üksusele või asutusele või on tema kontrolli all, sealhulgas ebaseaduslike vahendite abil, või tegutsevad tema nimel või tema juhendamisel;

[...]

- d) on juriidilised isikud, üksused või asutused, mis kuuluvad ettevõtjale Islamic Republic of Iran Shipping Lines (IRISL) või on tema kontrolli all.

[...]“.

Vaidluste taust

- 3 Vaidluse tausta on vaidlustatud kohtuotsuse punktides 1–10 kirjeldatud järgmiselt:

„1 [HTTS] on Saksa õiguse alusel 2009. aasta märtsis asutatud äriühing, mille asutaja on N. Bateni, kes on selle ainus osanik ja direktor. HTTS tegutseb laevaagendina ja laevade tehnilise haldajana.

2 Käesolev kohtuasi puudutab piiravaid meetmeid, mis on kehtestatud selleks, et avaldada survet Iraani Islamivabariigile, et see riik lõpetaks tuumarelvade leviku tõkestamise seisukohast [ohtliku] tuumaenergiaalase tegevuse ja tuumarelvade kandesüsteemide väljatöötamise (edaspidi

„tuumarelvade levik“). Täpsemalt on see osa kohtuasjadest, mis käsitlevad meetmeid laevandusettevõtja [IRISL] vastu ning selle ettevõtjaga väidetavalt seotud füüsiliste või juriidiliste isikute vastu, kelle hulgas on Euroopa Liidu Nõukogu sõnul ka HTTS ja veel kaks laevandusettevõtjat Hafize Darya Shipping Lines (edaspidi „HDSL“) ja Safiran Pyam Darya Shipping Lines (edaspidi „SAPID“).

- 3 HTTS nime esmakordne kandmine [määruse nr 423/2007] V lisa isikute, üksuste ja asutuste loetellu, kelle suhtes piiravaid meetmeid kohaldatakse, toimus 26. juulil 2010, kui jõustus [rakendusmäärus nr 668/2010]. Selle loetelusse kandmise peale ei esitatud tühistamishagi. Seevastu vaidlustas HTTS aga selle, et tema nimi oli kantud [määruse nr 961/2010] VIII lisa isikute, üksuste ja asutuste loetellu, kelle suhtes piiravaid meetmeid kohaldatakse, mis leidis aset paar kuud pärast viidatud määrust, ning Üldkohus tühistas selle kande, järeldades, et see ei olnud õiguslikult piisavalt põhjendatud (vt punkt 5 allpool).
- 4 Määruses nr 668/2010 oli HTTS nime loetelusse kandmise põhjenduseks märgitud, et ta „[t]egutseb HDSL-i nimel Euroopas“. Määruses nr 961/2010 oli põhjenduseks, et ta oli „[e]ttevõtja Islamic Republic of Iran Shipping Lines (IRISL) kontrolli all ja/või tegutse[s] selle nimel“.
- 5 Üldkohus tühistas 7. detsembri 2011. aasta kohtuotsusega HTTS vs. nõukogu (T-562/10, EU:T:2011:716) määruse nr 961/2010 seda ettevõtjat puudutavas osas, kuid alles 7. veebruarist 2012, et võimaldada nõukogul vajaduse korral vahepealselt ajal täiendada põhjendust HTTS nime uueks kandmisel loetelusse. Sellega seoses järeldas Üldkohus nimelt, et määruse nr 961/2010 kohe jõustuv tühistamine võib tõsiselt ja pöördumatult kahjustada nende meetmete tõhusust, mida selle määrusega Iraani Islamivabariigi vastu on kehtestatud, kuna „ei ole sellegipoolest välistatud, et sisuliselt võib piiravate meetmete kehtestamine hageja suhtes siiski osutada põhjendatuks“ (7. detsembri 2011. aasta kohtuotsus HTTS vs. nõukogu, T-562/10, EU:T:2011:716, punktid 41 ja 42).
- 6 Pärast 7. detsembri 2011. aasta kohtuotsust HTTS vs. nõukogu (T-562/10, EU:T:2011:716) tegi nõukogu hilisemad kanded hageja nime kohta loetelusse, mida iga kord hageja vaidlustas ja mis seejärel iga kord Üldkohtu poolt tühistati 12. juuni 2013. aasta kohtuotsuses HTTS vs. nõukogu (T-128/12 ja T-182/12, ei avaldata, EU:T:2013:312) ja 18. septembri 2015. aasta kohtuotsuses HTTS ja Bateni vs. nõukogu (T-45/14, ei avaldata, EU:T:2015:650).
- 7 Lisaks tuleb selles staadiumis meelde tuletada, et Üldkohus tühistas 16. septembri 2013. aasta kohtuotsusega Islamic Republic of Iran Shipping Lines jt vs. nõukogu (T-489/10, EU:T:2013:453) ka IRISL-i ja muude laevandusettevõtjate (sh HDSL ja SAPID) nimede kandmise neid puudutavatesse loeteludesse, kuna nõukogu poolt esitatud asjaolud ei põhjendanud IRISL-i loetelusse kandmist ja seetõttu ei saanud need põhjendada ka piiravate meetmete vastuvõtmist ning säilitamist teiste laevandusettevõtjate suhtes, kes olid loeteludesse kantud nende sidemete tõttu IRISL-iga.
- 8 Hageja esitas 23. juuli 2015. aasta kirjas nõukogule nõude hüvitada kahju, mis tema hinnangul oli tekkinud nii tema nime esmakordse kui ka hilisema kandmise tõttu isikute loeteludesse, kes on IRISL-i tegevusega seotud.
- 9 Oma kahju hüvitamise nõudes tugines hageja õigusele varalise ja mittevaralise kahju hüvitamisele, mis tal tema hinnangul oli tekkinud mitte üksnes määrustega nr 668/2010 ja nr 961/2010 otsustatud kannete tõttu, mis on käesoleva vaidluse esemeks, vaid ka hilisemate kannete ja uute kannete tõttu (vt punkt 6 eespool). Nii väidetud varalise kahju kogusumma oli 11 928 939 eurot ning mittevaralise kahju summa 250 000 eurot ja see vastas ajavahemikule 26. juulist 2010 kuni 18. septembrini 2015.
- 10 Nõukogu jättis 16. oktoobri 2015. aasta kirjaga selle nõude rahuldamata.“

Menetlus Üldkohtus ja vaidlustatud kohtuotsus

- 4 HTTS esitas Üldkohtu kantseleisse 25. novembril 2015 hagiavalduse, paludes mõista nõukogult välja 2 516 221,50 euro suurune hüvitis varalise ja mittevaralise kahju eest, mis oli talle tekkinud tema nime kandmise tõttu määruse nr 423/2007 V lisas esitatud loetellu ja määruse nr 961/2010 VIII lisas esitatud loetellu (edaspidi „vaidlusalused loetelud“).
- 5 Üldkohtu kantseleisse 5. aprillil 2016 esitatud taotluses palus Euroopa Komisjon luba astuda menetlusse nõukogu nõuete toetuseks. Üldkohtu seitsmenda koja president rahuldab selle taotluse 13. mail 2016.
- 6 HTTS esitas oma hagiavalduses kaks väidet, millest esimene puudutas põhjendamiskohustuse rikkumist ja teine tema nime vaidlusalustesse loeteludesse kandmist õigustavate materiaaloiguslike tingimuste rikkumist.
- 7 Üldkohtu poolt esmalt analüüsitud teise väitega seoses märkis Üldkohus vaidlustatud kohtuotsuse punktides 44–46 kõigepealt, et piirav meede, mis võidakse riigivälise üksuse suhtes võtta, ei ole iseenesest nõukogu autonoomne akt, mis on kriminaal- või haldussanktsiooni vormis selle üksuse vastu võetud, vaid ELTL artikli 215 lõike 2 tähenduses vajalik meede, mille eesmärk on võimaldada Euroopa Liidul järk-järgult jõuda konkreetse tulemuseni, mida ta soovib rahvusvahelistes suhetes saavutada ja mis käesolevas asjas oli Iraani Islamivabariigi tuumarelvade leviku alase tegevuse lõpetamine, ning väljakujunenud kohtupraktika kohaselt võib suurem eesmärk säilitada rahu ja rahvusvaheline julgeolek kooskõlas ELL artiklis 21 ette nähtud liidu välistegevuse eesmärkidega õigustada teatud ettevõtjatele põhjustatavaid negatiivseid tagajärgi – isegi kui need on märkimisväärsed –, mis tulenevad selle keskse eesmärgi saavutamise huvides liidu poolt võetud aktide rakendamisest.
- 8 Seejärel märkis Üldkohus vaidlustatud kohtuotsuse punktis 47 esiteks, et HTTSi äritegevuse piiramist, mis tulenes tema rahaliste vahendite külmutamisest, ei saa automaatselt lugeda liidu lepinguvälise vastutuse tekkimise allikaks ning lepinguvälise vastutuse tekkimiseks on vaja, et liidu kohus tuvastaks, et asjaomane institutsioon on toime pannud ilmseid ja lubamatuid rikkumisi või teinud ilmseid hindamisvigu, mis puudutavad väidetavate seoste olemasolu HTTSi ja muude asjaomaste äriühingute vahel, nagu eeskätt IRISL.
- 9 Teiseks täpsustas Üldkohus vaidlustatud kohtuotsuse punktis 48, et isegi kui tühistatakse üks või mitu nõukogu akti, mis on HTTSile väidetavalt kahju tekitanud, siis ei ole see ümberlükkamatu tõend nõukogupoolsest piisavalt selgest rikkumisest, mis võimaldab *ipso iure* tuvastada liidu vastutuse.
- 10 Kolmandaks märkis Üldkohus vaidlustatud kohtuotsuse punktides 49–51, et võistlevuse põhimõtte järgimine tähendab, et kui hageja võib tõendada talle tekkinud kahju ulatust ja suurust tõenditega, mis on selle kahju tekkimisest ajaliselt hilisemad, siis võib kostjaks olev institutsioon tugineda enda kaitseks kõigile asjasse puutuvatele asjaoludele, mis on aset leidnud enne liidu kohtusse ELTL artikli 268 alusel hagi esitamist. Selline võimalus on eriti põhjendatud ühise välis- ja julgeolekupoliitika (ÜVJP) valdkonnas, mida reguleerivad eeskirjad ja menetlused, mis peavad võimaldama võtta arvesse ka seda, kuidas on aja jooksul muutunud faktiline ja õiguslik olukord, millele on suunatud liidu rahvusvaheline tegevus. Üldkohus leidis, et see, kui asjaolusid, mille asjaomane institutsioon on kahju hüvitamise hagi raames esitanud ja mis on aset leidnud enne hagi esitamist, pidada tähtsusetuks, tähendaks see, et takistataks tõsiselt nende volituste tõhusat teostamist, mis on liidu institutsioonidel ÜVJP raames rahaliste vahendite külmutamise meetmete võtmiseks.
- 11 Üldkohus lisas vaidlustatud kohtuotsuse punktis 52, et 7. detsembri 2011. aasta kohtuotsuses HTTS vs. nõukogu (T-562/10, EU:T:2011:716) välditi määruse nr 961/2010 kohese mõjuga tühistamist põhjusel, et „ei ole sellegipoolest välistatud, et sisuliselt võib piiravate meetmete kehtestamine hageja suhtes siiski osutada põhjendatuks“.

- 12 Neid kaalutlusi arvestades järeldas Üldkohus, et ei saa ignoreerida asjassepuutuvaid põhjendusi ja tõendeid, mille nõukogu on enda kaitseks esitanud, et näidata, et liidu lepinguvälise vastutuse tekkimise tingimus, mis puudutab liidu õigusnormi piisavalt selget rikkumist, ei ole täidetud.
- 13 Olles hinnanud asjassepuutuvaid tõendeid, et teha kindlaks, kas HTTSi kandmisel vaidlusalustesse loeteludesse on nõukogu toime pannud ilmseid ja lubamatuid rikkumisi või teinud ilmseid hindamisvigu, mis puudutavad HTTSi ja teiste Iraani laevandusettevõtjate vahelisi seoseid, tõdes Üldkohus vaidlustatud kohtuotsuse punktides 55–60, et mõistega „teise üksuse omandis või kontrolli all“ olev äriühing peetakse silmas olukorda, kus kõnealuse riigi tuumarelvade leviku alase tegevusega seotud füüsiline või juriidiline isik suudab mõjutada sellise ettevõtja ärilisi valikuid, kellega tal on ärisuhted, ja seda ka ilma mis tahes õigusliku, omandi- või kapitaliosaluse suhteta nende kahe majandusüksuse vahel. Seoses sellega viitas Üldkohus kohtupraktikale, mille kohaselt peab küsimust, kas üksus on kellegi teise „omandis või kontrolli all“, hindama igal üksikjuhul eraldi, lähtudes eelkõige kõnealuse omamise või kontrolli ulatusest. Käesoleval juhul leidis Üldkohus, et tõendid, millele nõukogu tugines – eeskätt asjaolu, et HTTSi direktor tegutses varem IRISLi juriidilise direktori ülesannetes ja HTTSil oli sama aadress nagu IRISL Europe GmbH-l –, olid piisavalt täpsed ja ühtlangedavad ning võimaldasid järeldada, et asjaolu, et HTTS oli IRISLi kontrolli all ja/või tegutses tolle nimel, näis vähemalt tõenäoline. Sellest lähtudes otsustas Üldkohus, et nõukogu ei pannud kõnealuse varade külmutamise meetme võtmisel toime ilmseid ja lubamatuid rikkumisi ega teinud ilmseid hindamisvigu seoses HTTSi ja IRISLi vaheliste ärisuhete ulatusega.
- 14 Viimaseks, mis puudutab väidet, et pärast seda, kui Üldkohus tühistas 16. septembri 2013. aasta kohtuotsusega Islamic Republic of Iran Shipping Lines jt vs. nõukogu (T-489/10, EU:T:2013:453) aktid IRISLi, HDSL-i ja SAPIDI nimede kandmise kohta neid puudutavatesse loeteludesse, ei ole HTTSi kandmine vaidlusalustesse loeteludesse õigustatud, siis Üldkohus leidis vaidlustatud kohtuotsuse punktides 62 ja 63 esiteks, et tühistamisest endast ei piisa, et tõendada, et HTTSi kandmine vaidlusalustesse loeteludesse oleks piisavalt selge rikkumine, mis võiks kaasa tuua liidu lepinguvälise vastutuse. Teiseks tõdes Üldkohus, et HTTSi kandmine vaidlusalustesse loeteludesse tugines sisuliselt ÜRO julgeolekunõukogu sanktsioonide komitee aruandele, mis tõendas julgeolekunõukogu 24. märtsi 2007. aasta resolutsiooniga 1747 (2007) kehtestatud relvaembargo kolme ilmset rikkumist IRISLi poolt. Nimetatud aruandes esitatud järeldusi arvesse võttes ei olnud Üldkohtu hinnangul võimalik pidada ilmselgelt ekslikuks järeldust, et IRISL oli seotud Iraani Islamivabariigi tuumarelvade leviku alase tegevusega.
- 15 Neid kaalutlusi arvestades lükkas Üldkohus teise väite tagasi.
- 16 Esimese väite analüüsimisel ei nõustunud Üldkohus hageja argumendiga, mis käsitles põhjenduste puudumist tema nime kandmisel määruse nr 961/2010 VIII lisas esitatud loetelusse. Kõigepealt märkis Üldkohus vaidlustatud kohtuotsuse punktis 88, osundades 11. juuli 2007. aasta kohtuotsust Sison vs. nõukogu (T-47/03, ei avaldata, EU:T:2007:207, punkt 238), et üldjuhul ei saa akti ebapiisavad põhjendused tekitada liidu vastutust.
- 17 Seejärel tõdes Üldkohus vaidlustatud kohtuotsuse punktides 89 ja 90 sisuliselt, et kuna nõukogu võib oma tegevuse õiguspärasuse tõendamiseks kasutada kõiki asjaolusid, mis on aset leidnud kuni kahju hüvitamise hagi esitamiseni, siis tuleb HTTSi vaidlusalustesse loeteludesse kandmise põhjenduste tõlgendamisel arvesse võtta põhjendusi, mille nõukogu esitas 23. jaanuari 2012. aasta otsuses 2012/35/ÜVJP, millega muudetakse otsust 2010/413/ÜVJP, mis käsitleb Iraani vastu suunatud piiravaid meetmeid (ELT 2012, L 19, lk 22) – otsus, millega jäeti hageja nimi otsusele 2010/413 lisatud loetellu. Üldkohtu sõnul võimaldasid täiendavad põhjendused, mille nõukogu esitas otsuses 2012/35, hagejal mõista põhjusi, miks ta vaidlusalustesse loeteludesse kanti.
- 18 Neid kaalutlusi arvestades lükkas Üldkohus esimese väite tagasi ja jättis seega HTTSi hagi tervikuna rahuldamata.

Poolte nõuded Euroopa Kohtus

19 HTTS palub Euroopa Kohtul:

- tühistada vaidlustatud kohtuotsus;
- mõista nõukogult välja 2 516 221,50 euro suurune hüvitis varalise ja mittevaralise kahju eest, mis tekkis HTTSile tema nime vaidlusalustesse loeteludesse kandmise tõttu, ning alates 17. oktoobrist 2015 kuni hüvitise summa tegeliku maksmiseni viivitusintress Euroopa Keskpanga poolt peamistel refinantseerimistoimingutel rakendatavas määras, mida on suurendatud kahe protsendipunkti võrra;
- mõista kohtukulud välja nõukogult.

20 Nõukogu palub Euroopa Kohtul:

- jätta apellatsioonkaebus rahuldamata;
- teise võimalusena saata kohtuasi tagasi Üldkohtule uue otsuse tegemiseks;
- kolmanda võimalusena jätta hagi rahuldamata ja
- mõista kohtukulud välja apellandilt.

21 Komisjon palub Euroopa Kohtul:

- jätta apellatsioonkaebus tervikuna rahuldamata;
- teise võimalusena, kui tühistatakse vaidlustatud kohtuotsus, jätta hagi rahuldamata, ja
- mõista kohtukulud välja HTTSilt.

Apellatsioonkaebus

22 Apellant esitab apellatsioonkaebuse põhjendamiseks neli väidet.

Esimene väide

Poolte argumendid

- 23 HTTS väidab, et Üldkohus rikkus – eelkõige vaidlustatud kohtuotsuse punktides 49 ja 50 – õigusnormi, kui ta leidis, et nõukogu võis tugineda teabele ja tõenditele, mis ei olnud tema käsutuses HTTSi vaidlusalustesse loeteludesse kandmise kuupäeval, et tõendada, et ta ei ole toime pannud liidu õigusnormi piisavalt selget rikkumist, mis tooks kaasa liidu lepinguvälise vastutuse. Apellandi sõnul oleks Üldkohus pidanud otsustama piiravate meetmete võtmise kuupäevast lähtudes, kas tema käsutuses oleva teabe alusel oleks tavapäraselt ettevaatlik ja hoolas haldusorgan tegutsenud samal viisil kui nõukogu käesolevas asjas.
- 24 HTTS lisab, et liidu tegevuse ja eesmärkide eripäraga ÜVJP valdkonnas ei saa õigustada teistsugust lähenemisviisi. Kuna institutsioonid peavad austama õigusriigi põhimõtteid ja põhiõigusi, võib institutsioonide tegevus tuua ka selles valdkonnas kaasa liidu lepinguvälise vastutuse.

- 25 Lisaks heidab HTTS Üldkohtule ette seda, et Üldkohus ei võtnud arvesse 30. mai 2017. aasta kohtuotsust *Safa Nicu Sepahan vs. nõukogu* (C-45/15 P, EU:C:2017:402), millest nähtub tema argumentide põhjendatus. Nimelt leidis Euroopa Kohus selles kohtuotsuses, et kui nõukogu on rikkunud kohustust esitada vaidlustamise korral teave või tõendid, mis toetavad füüsilise või juriidilise isiku suhtes piiravate meetmete võtmise põhjendusi, ei saa ta seda heastada aastaid hiljem uute tõendite esitamisega.
- 26 Apellant lisab, et Üldkohus oleks pidanud arvesse võtma ka nõukogu väiteid kohtuasjades, milles tehti 12. juuni 2013. aasta kohtuotsus HTTS vs. nõukogu (T-128/12 ja T-182/12, ei avaldata, EU:T:2013:312), millest nähtub, et sellel institutsioonil ei olnud 2012. aasta alguses teavet, millele ta Üldkohtu menetluses enda kaitseks tugines, et tõendada, et liidu lepinguvälise vastutuse esimene tingimus ei ole täidetud.
- 27 Nõukogu vaidleb vastu, et Üldkohtul oli õigus, kui ta tõdes, et kuivõrd kahju hüvitamise hagi võib esitada viie aasta jooksul alates sündmusest, mis väidetava kahju põhjustas, siis võib asjaomane institutsioon tugineda enda kaitseks kõigile asjaoludele, mis on aset leidnud enne eespool osutatud tähtaja jooksul tema vastu kahju hüvitamise hagi esitamist, selleks et tõendada, et ta ei ole toime pannud liidu õigusnormi piisavalt selget rikkumist, nii nagu ka hageja võib tõendada talle tekkinud kahju ulatust ja suurust, tuginedes tõenditele, mis on kahju tekkimisest hilisemad.
- 28 Vastasel juhul takistataks nõukogu arvates tõsiselt nende volituste tõhusat teostamist, mis on antud liidu institutsioonidele ÜVJP valdkonnas, et võtta piiravaid meetmeid selle poliitika rakendamiseks.
- 29 Seoses HTTSi argumentiga, et Üldkohus on rikkunud õigusriigi põhimõtteid, väidab nõukogu, et liidu kohtud võivad neid põhimõtteid järgides võtta arvesse konkreetseid asjaolusid, mis on seotud sellega, et kõnealused meetmed võeti ÜVJP otsuste elluviimiseks, nagu tõdes Üldkohus vaidlustatud kohtuotsuse punktis 50.
- 30 Seoses argumentiga, mida HTTS püüab tuletada 30. mai 2017. aasta kohtuotsusest *Safa Nicu Sepahan vs. nõukogu* (C-45/15 P, EU:C:2017:402), märgib nõukogu, et sellest otsusest ei tulene, et Üldkohus ei võiks vaidlusalusest loetellu kandmisest hilisemaid asjaolusid arvesse võtta, et hinnata, kas on pandud toime liidu õiguse piisavalt selge rikkumine. Eeskätt väidab nõukogu, et kui isik, kelle suhtes kohaldatakse piiravaid meetmeid, on tegutsenud sellisel viisil, et meetmed on õigustatud, ei tuleks talle anda õigust hüvitisele isegi mitte siis, kui piiravate meetmete võtmise ajal ei teadnud institutsioon veel neid asjaolusid ning meetmed tühistati seetõttu. Nõukogu sõnul oleks see veelgi enam õigustatud, kui need asjaolud olid või oleksid pidanud olema teada isikule, kelle suhtes piiravaid meetmeid kohaldatakse.
- 31 Komisjon nõustub sisuliselt nõukogu argumentidega, mis käsitlevad võistlevuse põhimõtet ning millega põhjendatakse nõukogu õigust tugineda asjaoludele, mis leidsid aset pärast HTTSi vaidlusalustesse loeteludesse kandmise kuupäeva. Komisjon lisab eeskätt seoses 30. mai 2017. aasta kohtuotsuse *Safa Nicu Sepahan vs. nõukogu* (C-45/15 P, EU:C:2017:402) tõlgendamisega, et HTTSi viide selle kohtuotsuse punktile 40 ei ole korrektne, sest Euroopa Kohus ei võta selles punktis seisukohta mitte selle kohta, milline hetk on asjakohane kahju hüvitamise hagi põhjendatuse hindamisel, vaid küsimuses, kas kõnesoleval juhul oli toime pandud liidu õigusnormi piisavalt selge rikkumine.

Euroopa Kohtu hinnang

- 32 Euroopa Kohtu praktikast tulenevalt on liidu lepinguvälise vastutuse tekkimise eeldus see, et samal ajal on täidetud teatavad tingimused: isikutele õigusi andva õigusnormi piisavalt selge rikkumine, kahju tegelik tekkimine ning põhjuslik seos akti vastuvõtjale pandud kohustuse rikkumise ja kannatanutele tekkinud kahju vahel (vt selle kohta 10. juuli 2003. aasta kohtuotsus komisjon vs. *Fresh Marine*,

C-472/00 P, EU:C:2003:399, punkt 25; 19. aprilli 2012. aasta kohtuotsus *Artegodan vs. komisjon*, C-221/10 P, EU:C:2012:216, punkt 80 ja seal viidatud kohtupraktika, ning 13. detsembri 2018. aasta kohtuotsus *Euroopa Liit vs. Kendrion*, C-150/17 P, EU:C:2018:1014, punkt 117).

- 33 Euroopa Kohus on neist tingimustest esimese – mis ainsana on käesolevas apellatsioonimenetluses kõne all – kohta täpsustanud, et isikutele õigusi andva õigusnormi piisavalt selge rikkumine on aset leidnud juhul, kui asjaomane institutsioon on ilmselgelt ja raskelt eiranud oma kaalutlusõiguse piire, ning selle tuvastamisel tuleb arvesse võtta eelkõige lahendatavate olukordade keerukust, rikutud õigusnormi selguse ja täpsuse astet ja kaalutlusruumi ulatust, mille rikutud õigusnorm liidu institutsioonile annab (vt selle kohta 19. aprilli 2007. aasta kohtuotsus *Holcim (Deutschland) vs. komisjon*, C-282/05 P, EU:C:2007:226, punkt 50, ja 30. mai 2017. aasta kohtuotsus *Safa Nicu Sepahan vs. nõukogu*, C-45/15 P, EU:C:2017:402, punkt 30).
- 34 Seoses sellega olgu toonitatud, et nagu märkis kohtujurist oma ettepaneku punktis 20, tuleneb liidu õigusnormi piisavalt selge rikkumise nõue vajadusest kaaluda, kumb on tähtsam, kas isikute kaitsmine institutsioonide õigusvastase tegevuse eest või kaalutlusruum, mis peab nendel institutsioonidel olema, et nende tegevust ei halvataks. Selline kaalumine on eriti oluline piiravate meetmete valdkonnas, kus takistused teabe kättesaamisel muudavad sageli väga keeruliseks hindamise, mille nõukogu peab tegema.
- 35 Neid kaalutlusi tuleb arvesse võtta kontrollimisel, kas Üldkohus rikkus õigusnormi, kui ta eeskätt vaidlustatud kohtuotsuse punktides 49 ja 50 leidis, et nõukogu võib tugineda kõikidele enne kahju hüvitamise hagi esitamist aset leidnud asjaoludele, et tõendada, et ta ei ole toime pannud liidu õigusnormi piisavalt selget rikkumist, mis tooks kaasa liidu lepinguvälise vastutuse. Konkreetsemalt tuleb kontrollida, kas Üldkohus rikkus õigusnormi, kui ta lubas selles kontekstis nõukogul tugineda asjaoludele, mida see institutsioon ei võtnud arvesse HTTSi kandmisel vaidlusalustesse loeteludesse.
- 36 Nagu nähtub käesoleva kohtuotsuse punktis 32 viidatud kohtupraktikast, on liidu lepinguvälise vastutuse tekkimise esimese tingimuse täitmiseks vaja esiteks, et isikutele õigusi andva õigusnormi rikkumine oleks toime pandud, ning teiseks, et see rikkumine oleks piisavalt selge.
- 37 Selle tingimuse esimese poolega seoses olgu märgitud, et väljakujunenud kohtupraktika kohaselt tuleb tühistamishagi raames vaidlustatud akti õiguspärasuse hindamisel lähtuda akti vastuvõtmise ajal esinenud faktilistest ja õiguslikest asjaoludest (18. juuli 2013. aasta kohtuotsus *Schindler Holding jt vs. komisjon*, C-501/11 P, EU:C:2013:522, punkt 31 ja seal viidatud kohtupraktika, ning 3. septembri 2015. aasta kohtuotsus *Inuit Tapiriit Kanatami jt vs. komisjon*, C-398/13 P, EU:C:2015:535, punkt 22 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 38 ELi toimimise lepingus ette nähtud õiguskaitsevahendite süsteemi aluseks olevate ühtsuse nõuete kohaselt ei tohi liidu institutsiooni akti või tegevuse õiguspärasuse hindamise meetoodika erineda sõltuvalt hagi liigist.
- 39 Järelikult ka kahju hüvitamise hagi raames tuleb akti või tegevuse õigusvastasust, mis võib kaasa tuua liidu lepinguvälise vastutuse, hinnata akti vastuvõtmise või tegevuse toimumise ajal esinenud õiguslikest ja faktilistest asjaoludest lähtudes.
- 40 Seda järeldust ei sea kahtluse alla väljakujunenud kohtupraktika, millele Üldkohus sisuliselt viitas vaidlustatud kohtuotsuse punktis 42 ja millest nähtub, et kahju hüvitamise hagi on iseseisev õiguskaitsevahend, millel on muude õiguskaitsevahendite süsteemis konkreetne eesmärk ja mille kasutamine sõltub selle erilisest eesmärgist tulenevatest tingimustest (vt selle kohta 23. märtsi 2004. aasta kohtuotsus *ombudsman vs. Lamberts*, C-234/02 P, EU:C:2004:174, punkt 59 ja seal viidatud kohtupraktika). Niisugune iseseisvus ei mõjuta seda, et kahju hüvitamise hagi põhjendatuse hindamisel

peab liidu kohus analüüsima, kas liidu institutsiooni või organi tegevus, mis kahju põhjustas, on õiguspärane (vt selle kohta 23. märtsi 2004. aasta kohtuotsus ombudsman vs. Lamberts, C-234/02 P, EU:C:2004:174, punktid 60 ja 61).

- 41 Kuna määrus nr 961/2010 tühistati Üldkohtu 7. detsembri 2011. aasta kohtuotsusega HTTS vs. nõukogu (T-562/10, EU:T:2011:716), mille peale ei esitatud tähtaja jooksul apellatsioonkaebust ning mis on seetõttu omandanud seadusjõu, siis tuleb tõdeda, et selle määruse osas oli liidu lepinguvälise vastutuse tekkimise esimese tingimuse esimene pool juba täidetud (vt selle kohta 1. juuni 2006. aasta kohtuotsus P & O European Ferries (Vizcaya) ja Diputación Foral de Vizcaya vs. komisjon, C-442/03 P ja C-471/03 P, EU:C:2006:356, punktid 41–45).
- 42 Mis puudutab liidu lepinguvälise vastutuse tekkimise esimese tingimuse teist poolt, siis ka selle kohta nähtub käesoleva kohtuotsuse punktis 33 viidatud kohtupraktikast, et liidu lepinguvälise vastutuse võib kaasa tuua vaid see, kui asjaomane institutsioon on ilmselgelt ja raskelt eiranud oma kaalutusõiguse piire. Veel nähtub sellest kohtupraktikast, et hinnates seda, kas liidu õigusnormi rikkumine on piisavalt selge, võtab liidu kohus eeskätt arvesse lahendatavate olukordade keerukust, kohaldamise või tõlgendamisega kaasnevaid raskusi ning täpsemalt vaidlusaluse akti vastuvõtja kaalutusõiguse ulatust.
- 43 Sellest järeldub, et liidu lepinguvälise vastutuse võib kaasa tuua vaid sellise rikkumise tuvastamine, mida tavapäraselt ettevaatlik ja hoolas haldusorgan ei oleks analoogilises olukorras toime pannud.
- 44 Tuleb tõdeda, et käesoleva kohtuotsuse punktis 42 loetletud parameetrid, mida tuleb liidu õigusnormi piisavalt selge rikkumise hindamisel arvesse võtta, on kõik seotud asjaomase institutsiooni otsuse vastuvõtmise või tegevuse toimumise kuupäevaga.
- 45 Seetõttu tuleb asuda seisukohale, et asjaomase institutsiooni poolt toime pandud liidu õigusnormi rikkumise selguse astet, mida nõuab kohtupraktika ja mis on rikkumisega lahutamatu seotud, ei saa hinnata muu ajahetke alusel kui rikkumise toimepanemise hetk.
- 46 Sellest järeldub, et liidu õigusnormi piisavalt selget rikkumist tuleb tingimata hinnata lähtuvalt olukorrast, milles institutsioon sel konkreetsel kuupäeval tegutses.
- 47 Eeltoodust tuleneb veel, et piisavalt selge rikkumise eitamisel saab institutsioon tugineda vaid asjaoludele, mida ta võttis arvesse akti vastuvõtmisel.
- 48 Lõpetuseks olgu toonitatud, et kui institutsioon võiks selle tõendamiseks, et ta ei ole toime pannud piisavalt selget liidu õigusnormi rikkumist, mis tooks kaasa liidu lepinguvälise vastutuse, tugineda kõigile asjakohastele asjaoludele, mida otsuse vastuvõtmisel arvesse ei võetud, siis võiks kahju hüvitamise hagi tulemus olla erinev sõltuvalt kuupäevast, mil hagi esitati. Liidu institutsioonide tegevusega tekitatud kahju hüvitamine sõltuks niisuguses kontekstis nimelt sellest, kas viieaastase tähtaja jooksul, mis on kahju hüvitamise hagi esitamiseks Euroopa Liidu Kohtu põhikirja artikli 46 esimeses lõigus ette nähtud, võimaldas mõni asjaolu, mida ei võetud arvesse otsuse vastuvõtmisel, otsuse teinud institutsioonil oma tegevust õigustada.
- 49 Tuleb rõhutada, et see ei ole nimetatud sättes ette nähtud aegumistähtaja eesmärk. Väljakujunenud kohtupraktika kohaselt on selle tähtaja eesmärk esiteks tagada kannatanu õiguste kaitse, kuna tal peab olema piisavalt aega võimaliku hagi esitamise jaoks asjassepuutuva informatsiooni kogumiseks, ning teiseks vältida seda, et kannatanul oleks võimalik lõputult edasi lükata oma kahju hüvitamise õiguse teostamist (8. novembri 2012. aasta kohtuotsus Evropaiki Dynamiki vs. komisjon, C-469/11 P, EU:C:2012:705, punktid 33 ja 53 ning seal viidatud kohtupraktika).

- 50 Kannatanu – kellel peab olema piisavalt aega võimaliku hagi esitamisel asjassepuutuva informatsiooni kogumiseks – õiguste kaitset võib nõrgestada see, kui vaidlusaluse otsuse vastuvõtmisest või tegevuse toimumisest möödunud aeg võib muuta raskemaks tõendada, et asjaomane institutsioon on pannud toime liidu õigusnormi piisavalt selge rikkumise.
- 51 Kõiki eeltoodud kaalutlusi arvestades tuleb asuda seisukohale, et Üldkohus rikkus õigusnormi, kui ta otsustas vaidlustatud kohtuotsuse punktides 49 ja 50 sisuliselt, et nõukogu võib tugineda kõigile HTTSi vaidlusalustesse loeteludesse kandmisel arvesse võtmata jäetud asjaoludele, et tõendada, et ta ei ole toime pannud liidu õigusnormi piisavalt selget rikkumist, mis tooks kaasa liidu lepinguvälise vastutuse.
- 52 Vastupidi nõukogu väidetule ei saa seda seisukohta ÜVJP erisuste tõttu kahtluse alla seada.
- 53 Esiteks, nagu märkis kohtujurist oma ettepaneku punktis 23, on Euroopa Kohus selles valdkonnas juba kohaldanud liidu lepinguvälise vastutuse tekkimise tingimusi, mida on mainitud käesoleva kohtuotsuse punktis 32 (30. mai 2017. aasta kohtuotsus *Safa Nicu Sepahan vs. nõukogu*, C-45/15 P, EU:C:2017:402). Teiseks nähtub käesoleva kohtuotsuse punktis 33 viidatud kohtupraktikast, et lahendatavate olukordade keerukust ning seda valdkonda reguleerivate ja nõukogu poolt vaidlusaluse akti vastuvõtmisel kohaldatud liidu õigusnormide kohaldamise või tõlgendamisega kaasneva raskusi võetakse arvesse nõukogu tegevuse hindamisel, et teha kindlaks, kas ta on toime pannud liidu õigusnormi piisavalt selge rikkumise.
- 54 Kõnealust seisukohta ei saa kahtluse alla seada ka nõukogu argument, et kuna kahju hüvitamise hagi võib esitada viie aasta jooksul alates sündmusest, mis väidetava kahju põhjustas, siis võib hageja talle tekkinud kahju ulatuse ja suuruse tõendamisel tugineda tõenditele, mis on kahju tekkimisest hilisemad.
- 55 Seoses sellega olgu märgitud, et mõisted „piisavalt selge rikkumine“ ja „kahju“ on kaks eraldiseisvat ja ajaliselt erinevat mõistet, mistõttu ei tohi neid segamini ajada. Käesoleva kohtuotsuse punktides 33–50 nähtub, et mõiste „piisavalt selge rikkumine“ on staatiline mõiste, mis on seotud õigusvastase akti vastuvõtmise või tegevuse toimumise hetkega, samas kui mõiste „kahju“ on oma laadilt dünaamiline mõiste, sest esiteks võib kahju ilmned pärast õigusvastase akti vastuvõtmist või tegevuse toimumist ning teiseks võib selle ulatus aja jooksul muutuda.
- 56 Järelikult tuleb esimese väitega nõustuda.

Teine väide

Poolte argumentid

- 57 Teise väitega vaidleb HTTS vastu sellele, et Üldkohus kvalifitseeris ta IRISLi „omandis või kontrolli all“ olevaks äriühinguks.
- 58 Kõigepealt väidab HTTS, et Üldkohus rikkus õigusnormi, kui ta leidis vaidlustatud kohtuotsuse punktis 56, et HTTSi ja IRISLi vahelist omandisuhet ei tule arvesse võtta tuvastamisel, kas HTTS on IRISLi „omandis või kontrolli all“. Pealegi ei võimalda määrused nr 423/2007 ja nr 961/2010 loetellu kanda üksust, kes tegutses lihtsalt IRISLi huvides.
- 59 Seoses asjaoludega, mida esitas nõukogu ja mis on loetletud vaidlustatud kohtuotsuse punktis 59, selgitab HTTS esiteks, et need ei võimalda tõendada, et ta oleks IRISLi „omandis või kontrolli all“. Teiseks märgib HTTS, et nõukogule ei olnud need asjaolud teada ajal, kui ta kandis HTTSi vaidlusalustesse loeteludesse. Seoses sellega tuletab HTTS meelde, et 6. septembri 2013. aasta

kohtuotsuses *Bateni vs. nõukogu* (T-42/12 ja T-181/12, ei avaldata, EU:T:2013:409) leidis Üldkohus, et selles kohtuasjas vaidlustatud aktide vastuvõtmise ajal nõukogu käsutuses olnud materjal ei sisaldanud vähimatki teavet väidetava IRISLi kontrolli laadi või HTTSi poolt IRISLi nimel teostatud tegevuse kohta.

- 60 Viimaseks rõhutab HTTS asjaolu, et Üldkohus pidas nõukogu tuginemist õigustavatele asjaoludele õiguspäraseks, kuid ei võtnud arvesse HTTSi esitatud süüstavaid asjaolusid, nagu IRISLi, SAPIDI ja HDSL-i loetellu kandmise tühistamine.
- 61 Nõukogu väidab vastu, et Üldkohus ei otsustanud vaidlustatud kohtuotsuse punktis 56, et omandisuhetel puudub roll hindamisel, kas äriühing on mõne teise üksuse omandis või kontrolli all, vaid piirdus tõdemisega, et selle puhul on otsustava tähtsusega kriteeriumiks mõjutamise võimalus.
- 62 Seoses kaudsete tõenditega, mida Üldkohus loetles vaidlustatud kohtuotsuse punktis 59, väidab nõukogu, et nende kaudsete tõendite kogumi arvessevõtmine toetab järeldust, et nõukogu ei ole pannud toime ilmseid ja lubamatuid rikkumisi ega teinud ilmseid hindamisvigu seoses HTTSi ja IRISLi vaheliste ärisuhete ulatusega. Nõukogu on igal juhul seisukohal, et apellandi sellekohaste argumentide eesmärk on vaidlustada Üldkohtu hinnang tema käsutuses olnud tõenditele. Järelikult on need argumendid apellatsioonimenetluses vastuvõetamatud.
- 63 Nõukogu lisab, et 6. septembri 2013. aasta kohtuotsus *Bateni vs. nõukogu* (T-42/12 ja T-181/12, ei avaldata, EU:T:2013:409) ei ole käesoleva kohtuasja kontekstis asjakohane, sest nimetatud kohtuotsus puudutas tühistamishagi, mille esemeks ei olnud HTTSi kandmine vaidlusalustesse loeteludesse.
- 64 Viimaseks väidab nõukogu, et 17. veebruari 2017. aasta kohtuotsuses *Islamic Republic of Iran Shipping Lines jt vs. nõukogu* (T-14/14 ja T-87/14, EU:T:2017:102) kinnitas Üldkohus IRISLi, HDSL-i ja SAPIDI loetellu kandmise õiguspärasust. Nõukogu tuletab igal juhul meelde, et HTTSi kandmine vaidlusalustesse loeteludesse ei ole liidu õigusnormi piisavalt selge rikkumine, sest ÜRO julgeolekunõukogu sanktsioonide komitee aruandes tuvastati julgeolekunõukogu resolutsiooniga 1747 (2007) kehtestatud relvaembargo kolm ilmselt rikkumist IRISLi poolt.
- 65 Komisjon nõustub nõukogu argumentidega. Mis puudutab õigusnormi rikkumist seoses kriteeriumiga, mida kohaldatakse tuvastamiseks, millises olukorras omab või kontrollib ettevõtja teist juriidilist isikut, siis komisjon väidab, et suurt sisulist vahet ei ole sellel, kas tegutsetakse ettevõtja kontrolli all või tema nimel, kuna mõlemad olukorrad eeldavad paratamatult kontrollimist või vähemalt mõjutamist.

Euroopa Kohtu hinnang

- 66 Teine väide jaguneb kaheks osaks.
- 67 Esimese väiteosa raames esitatud esimese etteheitega väidab HTTS sisuliselt, et Üldkohus asus ekslikult seisukohale, et omandisuhted ei ole asjaolu, mida tuleb arvesse võtta tuvastamisel, kas apellant oli IRISLi „omandis või kontrolli all“ olev äriühing.
- 68 Määruse nr 961/2010 artikli 16 lõike 2 punktis d on ette nähtud, et külmutatakse rahalised vahendid ja majandusressursid, mis kuuluvad isikutele, üksustele või asutustele, keda ei ole nimetatud julgeolekunõukogu asjakohastes resolutsioonides ning kelle puhul on vastavalt „otsuse 2010/413 [...]“ artikli 20 lõike 1 punktile b kindlaks tehtud, et nad on juriidilised isikud, üksused või asutused, mis kuuluvad [IRISLile] või on tema kontrolli all“.
- 69 Sõnade „kuuluvad“ ja „kontrolli all“ kasutamine määruses nr 961/2010 vastab vajadusele võimaldada nõukogul võtta tõhusaid meetmeid kõigi isikute, üksuste ja asutuse suhtes, kes on seotud tuumarelvade levikuga osalevate ettevõtjatega. Sellest järeldub, et omamine või kontroll võib olla otsene või kaudne.

Kui selline seotus tuleks tuvastada üksnes nende isikute otsese omamise või kontrollimine alusel, saaks meetmetest kõrvale hoida arvukate lepinguliste või tegelike kontrollivõimaluste abil, mis annavad ettevõtjale teiste üksuste mõjutamiseks sama laialdased võimalused kui otsene omamine või kontroll.

- 70 Nagu märkis Üldkohus vaidlustatud kohtuotsuse punktis 55, ei ole piiravate meetmete valdkonnas mõistel „teise üksuse omandis või kontrolli all olev äriühing“ sama ulatust kui üldiselt äriühinguõiguses, kui tuleb tuvastada sellise äriühingu majanduslikku vastutust, kes on õiguslikult mõne muu äriüksuse otsustuskontrolli all.
- 71 Vaidlustatud kohtuotsuse punktis 56 leidis Üldkohus, et piirava meetme õiguspärasuse hindamisel peab kõnealune mõiste silmas nimelt olukorda, kui tuumarelvade leviku alase tegevusega seotud füüsiline või juriidiline isik suudab mõjutada sellise muu isiku ärilisi valikuid, kellega tal on ärisuhted, ja seda ka ilma mis tahes õigusliku, omandi- või kapitaliosaluse suhteta nende kahe majandusüksuse vahel.
- 72 Tuleb tõdeda, et apellandi etteheide vaidlustatud kohtuotsuse sellele punktile tuleneb selle ebaõigest tõlgendamisest.
- 73 Nagu kohtujurist oma ettepaneku punktis 39 rõhutas, ei nähtu sellest punktist, et Üldkohus ei oleks üldse arvesse võtnud võimalikku õiguslikku, omandi- või kapitaliosaluse suhet HTTSi ja IRISLi vahel, vaid et lihtsalt sellise suhte puudumisest ei piisa, et välistada „omandis või kontrolli all oleva“ üksuse staatus.
- 74 Teisisõnu leidis Üldkohus, et kuigi õigusliku, omandi- või kapitaliosaluse suhte olemasolu võib teatud juhtudel tähendada võimalust mõjutada omandis või kontrolli all oleva üksuse valikuid, ei ole see tingimus, ilma milleta ei saaks sellist mõjutamist toimuda.
- 75 Eeltoodut arvestades tuleb asuda seisukohale, et Üldkohus ei rikkunud õigusnormi, kui ta otsustas, et äriühingu võib kvalifitseerida „teise üksuse omandis või kontrolli all“ olevaks äriühinguks juhul, kui see teine üksus on olukorras, kus ta saab mõjutada asjaomase äriühingu valikuid, isegi kui nende kahe majandusüksuse vahel puudub igasugune õiguslik, omandi- või kapitaliosaluse suhe.
- 76 Esimese väiteosa raames esitatud esimene etteheide tuleb seega põhjendamatusse tõttu tagasi lükata.
- 77 Mis puudutab esimese väiteosa raames esitatud teist etteheidet, et määrused nr 423/2007 ja nr 961/2010 ei võimalda kanda loetellu äriühingut, kes on kõigest tegutsenud IRISLi „nimel“, siis tuleb tõdeda, et määruse nr 961/2010 artikli 16 lõike 2 punktis d ei ole teise äriühingu nimel tegutsemist tõepoolest sõnaselgelt mainitud. Siiski tuleb selliste meetmete võtmisel, nagu võttis nõukogu HTTSi suhtes, võrdsustada teise isiku või üksuse kontrolli all olemine ja teise isiku või üksuse nimel tegutsemine.
- 78 Selline seisukoht leiab kinnitust kõigepealt siis, kui analüüsida selle sätte eesmärki, milleks käesoleva kohtuotsuse punkti 69 kohaselt on võimaldada nõukogul võtta tõhusaid meetmeid isikute suhtes, kes on seotud tuumarelva levikus osalevate ettevõtjatega, ja välistada sellistest meetmetest kõrvalehoidmine.
- 79 Nimetatud järeldust kinnitab ka määruse nr 961/2010 artikli 16 lõike 2 punkti d kontekst. Seoses sellega olgu toonitatud, nagu seda tegi ka komisjon, et määruse nr 961/2010 artikli 16 lõike 2 punktis a on isiku või üksuse kontrolli all olemist või isikule või üksusele kuulumist käsitatud samaväärsena isiku või üksuse juhendamisel või nimel tegutsemisega.
- 80 Sellest järeldub, et esimese väiteosa raames esitatud teine etteheide ja seega ka esimene väiteosa tervikuna tuleb põhjendamatusse tõttu tagasi lükata.

- 81 Mis puudutab teise väite teist osa, siis tuleb kõigepealt analüüsida etteheidet, et vaidlustatud kohtuotsuse punktis 59 loetletud kaudsed tõendid selle kohta, et HTTS on IRISLi „omandis või kontrolli all olev äriühing“, ei olnud nõukogule HTTSi vaidlusalustesse loeteludesse kandmise kuupäeval teada.
- 82 Olgu märgitud, et – nagu nähtub ka käesoleva kohtuotsuse punktist 46 – liidu õigusnormide piisavalt selget rikkumist, mis võib kaasa tuua liidu lepinguvälise vastutuse, tuleb hinnata lähtuvalt olukorrast, milles institutsioon tegutses kuupäeval, mil leidis aset etteheidetav tegevus või võeti vastu vaidlustatud akt.
- 83 Nagu käesoleva otsuse punktis 47 märgitud, ei või seetõttu institutsioon tugineda piisavalt selge rikkumise eitamiseks asjaoludele, mida ei võetud arvesse asjaomase akti vastuvõtmisel, isegi kui institutsioon on arvamusel, et selliste asjaoludega saaks asjakohaselt täiendada aktis esitatud põhjendusi või neile oleks saanud akti vastuvõtmisel tugineda.
- 84 Seoses sellega olgu märgitud, et kohtuistungil Euroopa Kohtu küsimusele vastates kinnitas nõukogu, et määruste nr 668/2010 ja nr 961/2010 vastuvõtmise ajal ei olnud vaidlustatud kohtuotsuse punktis 59 loetletud asjaolud talle teada, mistõttu ei andnud nõukogu neile asja uurimise ajal hinnangut.
- 85 Euroopa Kohus on käesoleva kohtuotsuse punktis 51 juba tõdenud, et Üldkohus rikkus õigusnormi, kui ta otsustas, et nõukogu võib tugineda asjaoludele, mida ei võetud arvesse akti vastuvõtmisel, et tõendada, et ta ei ole toime pannud isikutele õigusi andva liidu õigusnormi piisavalt selget rikkumist, mis tooks kaasa liidu lepinguvälise vastutuse.
- 86 Sellest järeldub, et Üldkohus rikkus õigusnormi ka siis, kui ta sisuliselt otsustas vaidlustatud kohtuotsuse punktis 60, et HTTSi vaidlusalustesse loeteludesse kandmisel nõukogu poolt arvesse võtmata jäetud asjaoludest nähtub, et HTTSi ja IRISLi vaheliste ärisuhete ulatuse hindamisel ei pannud nõukogu toime liidu õigusnormi piisavalt selget rikkumist.
- 87 Järelikult tuleb teise väite teise osa raames esitatud esimese etteheitega nõustuda.
- 88 Mis puudutab etteheiteid, et kaudsed tõendid, millele nõukogu tugines ja mis on loetletud vaidlustatud kohtuotsuse punktis 59, ei võimalda esiteks tõendada, et HTTS oli IRISLi „omandis või kontrolli all“, ning teiseks ei hinnanud Üldkohus omamise või kontrolli ulatust nende kaudsete tõendite põhjal, siis ei ole neile etteheidetele vaja vastata, sest käesoleva kohtuotsuse punktis 86 on leitud, et Üldkohus rikkus õigusnormi, kui ta tugines punktis 59 mainitud asjaoludele, mida nõukogu ei võtnud arvesse HTTSi kandmisel vaidlusalustesse loeteludesse.
- 89 Järelikult tuleb teise väite teise osaga nõustuda.

Kolmas ja neljas väide

Poolte argumendid

- 90 Kolmas ja neljas väide käsitlevad õigusnormi rikkumist, mille Üldkohus pani väidetavalt toime sellega, et ta otsustas, et esiteks ei ole nõukogu rikkunud kohustust põhjendada HTTSi kandmist vaidlusalustesse loeteludesse ja teiseks ei saa akti ebapiisavad põhjendused tekitada liidu lepinguvälisest vastutusest.
- 91 Kolmanda väitega seoses väidab HTTS, et Üldkohus rikkus õigusnormi, kui ta eeldas vaidlustatud kohtuotsuse punktis 86, et määrus nr 668/2010 on käesolevas asjas kohaldatav, mistõttu nõukogu ei ole rikkunud kohustust põhjendada HTTSi kandmist vaidlusalustesse loeteludesse.

- 92 HTTSi sõnul on see määrus muudetud kohaldamatuks määrusega nr 961/2010, mis omakorda on puudulike põhjenduste tõttu tühistatud Üldkohtu 7. detsembri 2011. aasta kohtuotsusega HTTS vs. nõukogu (T-562/10, EU:T:2011:716).
- 93 „Täiendavad“ põhjendused, mida Üldkohus mainis vaidlustatud kohtuotsuse punktides 89 ja 90, et põhjendada HTTSi kandmist vaidlusalustesse loeteludesse, kujutavad endast asjaolusid, mis on aset leidnud või millest anti nõukogule teada pärast kõnealust loeteludesse kandmist, ning järelikult ei tuleks neid arvesse võtta põhjustel, mis on esitatud esimese väite raames.
- 94 Neljanda väitega seoses väidab HTTS, et Üldkohus rikkus õigusnormi, kui ta leidis vaidlustatud kohtuotsuse punktis 88, et üldjuhul ei too põhjendamiskohustuse rikkumine kaasa liidu lepinguvälist vastutust. Apellant täpsustab selle kohta, et põhjendamiskohustuse järgimine on oluline, et menetlust saaks pidada õigusriigi põhimõtetele vastavaks. Selle kohustuse rikkumine tähendab järelikult, et rikutud on õigust tõhusale kohtulikule kaitsele. ÜVJP raames piiravate meetmete võtmise valdkonnas kaasneb põhjendamiskohustusega nõukogu kohustus koguda teavet või tõendeid, mis neid meetmeid õigustaksid, et vaidlustamise korral esitada see teave või need tõendid liidu kohtule.
- 95 Nõukogu ja komisjon paluvad kolmanda ja neljanda väite tagasi lükata.

Euroopa Kohtu hinnang

- 96 Kolmas ja neljas väide on omavahel tihedalt seotud, mistõttu tuleb neid analüüsida koos.
- 97 Kõigepealt tuleb märkida, et vaidlustatud kohtuotsuse punkte 89 ja 90 käsitlevad etteheited on edutud, kuna need on suunatud vaidlustatud kohtuotsuse põhjenduste vastu, mida Üldkohus esitas täielikkuse huvides.
- 98 Seejärel tuleb lisada, nagu märkis ka Üldkohus vaidlustatud kohtuotsuse punktides 84 ja 85, et HTTSi loetellu kandmist määrustega nr 668/2010 ja nr 961/2010 ei põhjendatud neis määrustes ühtemoodi ning Üldkohus tunnistas 7. detsembri 2011. aasta kohtuotsuses HTTS vs. nõukogu (T-562/10, EU:T:2011:716) õigusvastaseks vaid määruse nr 961/2010.
- 99 Neil asjaoludel võis Üldkohus esiteks asuda vaidlustatud kohtuotsuse punktis 86 õigustatult seisukohale, et määruse nr 961/2010 tühistamisest 7. detsembri 2011. aasta kohtuotsusega HTTS vs. nõukogu (T-562/10, EU:T:2011:716) ei saa järeldada, et ka määrust nr 668/2010 tuleks pidada puudulike põhjenduste tõttu õigusvastaseks.
- 100 Teiseks tuleb tõdeda, et apellant, kes ei esitanud määruse nr 668/2010 õiguspärasuse vaidlustamiseks tühistamishagi, oleks pidanud vaidlustatud kohtuotsuse aluseks olnud hagi raames tõendama selle määruse õigusvastasust. Üldjuhul nimelt eeldatakse liidu institutsioonide aktide õiguspärasust ja need tekitavad seega õiguslikke tagajärgi seni, kuni neid ei ole tagasi võetud, tühistamishagi menetlemise tulemusena tühistatud ega eelotsusemenetluse tulemusel või õigusvastasuse väite alusel kehtetuks tunnistatud (vt selle kohta 6. oktoobri 2015. aasta kohtuotsus Schrems, C-362/14, EU:C:2015:650, punkt 52).
- 101 Neil asjaoludel ei saa nõustuda HTTSi argumendiga, mida on kirjeldatud käesoleva kohtuotsuse punktides 91 ja 92.
- 102 Isegi kui eeldada, et apellant esitas tõendid, mis võimaldavad tuvastada, et määrus nr 668/2010 on puuduliku põhjendamise tõttu õigusvastane, ei saa HTTSi etteheited ühelgi juhul viia liidu õiguse piisavalt selge rikkumise tuvastamiseni, mis tooks kaasa liidu lepinguvälise vastutuse.

- 103 Tuleb märkida, et piirava meetme kehtestanud akti ebapiisav põhjendamine ei too iseenesest kaasa liidu lepinguvälisest vastutusest (vt selle kohta 30. septembri 2003. aasta kohtuotsus Eurocoton jt vs. nõukogu, C-76/01 P, EU:C:2003:511, punkt 98 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 104 Järelikult tuleb kolmas ja neljas väide tagasi lükata.
- 105 Kõiki eespool esitatud kaalutlusi arvestades tuleb vaidlustatud kohtuotsus tühistada.

Kohtuasja saatmine tagasi Üldkohtusse

- 106 Euroopa Liidu Kohtu põhikirja artikli 61 esimese lõigu kohaselt võib Euroopa Kohus Üldkohtu otsuse tühistamise korral ise teha asja suhtes lõpliku kohtuotsuse, kui menetlusstaadium lubab, või suunata asja tagasi Üldkohtusse otsustamiseks.
- 107 Nagu käesolevas asjas esimese ja teise väite analüüsimisel tõdetud, rikkus Üldkohus õigusnormi, kui ta hindas käesoleva kohtuotsuse punktis 32 mainitud esimest liidu lepinguvälise vastutuse tekkimise tingimust.
- 108 Olles jõudnud järeldusele, et puudub liidu õigusnormi piisavalt selge rikkumine, otsustas Üldkohus vaidlustatud kohtuotsuse punktis 92, et ta ei kontrolli, kas on täidetud ülejäänud tingimused, mis peavad liidu lepinguvälise vastutuse tekkimiseks olema täidetud kumulatiivselt (vt selle kohta 19. aprilli 2007. aasta kohtuotsus Holcim (Deutschland) vs. komisjon, C-282/05 P, EU:C:2007:226, punkt 57).
- 109 Neil asjaoludel tuleb kohtuasi saata tagasi Üldkohtusse, et Üldkohus saaks kõigepealt – jättes arvesse võtmata asjaolud, mida nõukogu ei arvestanud HTTSi kandmisel vaidlusalustesse loeteludesse – uuesti hinnata, kas on toime pandud liidu õigusnormi piisavalt selge rikkumine, mis toob kaasa liidu lepinguvälise vastutuse. Kui hindamise tulemusel selgub, et selline rikkumine on toime pandud, siis peab Üldkohus hindama ülejäänud tingimusi, mis on vajalikud liidu lepinguvälise vastutuse tekkimiseks ja mida on mainitud käesoleva kohtuotsuse punktis 32.

Kohtukulud

- 110 Kuna kohtuasi saadetakse tagasi Üldkohtule, tehakse käesoleva apellatsioonimenetlusega seotud kohtukulude osas otsus hiljem.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (suurkoda) otsustab:

- 1. Tühistada Euroopa Liidu Üldkohtu 13. detsembri 2017. aasta otsus HTTS vs. nõukogu (T-692/15, EU:T:2017:890).**
- 2. Saata asi tagasi Euroopa Liidu Üldkohtusse.**
- 3. Otsustada kohtukulude kandmine edaspidi.**

Allkirjad